

GBETA GBẸ Ɔ BI TƆN EE ƉƆ XÓ DÓ ACẸ E GBẸTƆ ƉÓ KPODO SISI E ƉO NA ƉÓ N'I LẸ KPO WU E

WEXWLE

Ee nyi Ɖo hennu Ɖokpo me Ɔ, me ƉokpoƉokpo ka do susu tɔn, bɔ acɛ Ɖokpo Ɔ we mebi Ɖo bo e ma sixu kan fɛn kpon ɛ Ɖi medesusi jije, hwejjɔzinzan, kpodofifa ni tiin nu wɛkɛ Ɔ bi e Ɔ,

Ee nyi Ɖo nukumamɔ je numɛ kpodofifa wangbenu sɛn ƉeƉee na zɔn bɔ gbeto na do tiin nyi lɛ we nɔ Ɖɔn alannuwiwa Ɖee nɔ zɔn bɔ gbeto nɔ fɔn gu e, lo bɔ nu taji Ɖee hudofifa gbeto Ɔ we nyi Ɖo gbɛ e me gbeto lɛ ma na nɔ mekannu Ɖo xodidofifa sin alinu kpodofifa nuƉiƉi lo bo na tɔn sin adohuhu kpodofifa ya kpo me ɛ Ɔ,

Ee nyi Ɖo dandanme we e Ɖo na je hun do sɛn Ɖee na zɔn bɔ gbeto na do tiin nyi lɛ gbɔn acɛƉiƉi sin alinu se na zɔn bɔ gbeto ma na lin Ɖo emi Ɖo na Ɖe emiƉee sin mekannu kpo yadonume kpo e Ɔ,

Ee nyi Ɖo ɛ Ɖo dandanme bɔ e Ɖo na Ɖe alinu wennyinyi ee Ɖo na tiin nyi Ɖo to ƉokpoƉokpo tentin e Ɔ,

Ee nyi Ɖo, Ɖo xwedowema elɔ me o wɛkɛ Ɔ bi lɛ vɔ mɔ nu je acɛ kpo do sisi dodo e gbeto Ɖo na Ɖo e, Ɖo medesunɔnyinyi kpodofifa susu e do na xɔ nu gbeto e Ɖo acɛ kpodofifa sisi sunnu kpodofifa nyɔnu tɔn kpo na nyi Ɖokpo Ɔ; lo bɔ ye lɛ yalɔ akɔn bonu nukɔnyinyi ni tiin lo bo na sɔ gbɛ Ɖagbe zinzan gbɔn medesunɔsi jije taji ze jiji ayi e Ɔ,

Ee nyi Ɖo to ƉokpoƉokpo yi gbe bo na Ɖo sisi nu acɛ e gbeto lɛ Ɖo kpodofifa medesusi jije taji kpo Ɖo alɔ Ɖo alɔme xa to lɛ bi sin kplekple ɛ Ɔ,

Ee nyi Ɖo linlin Ɖokpo Ɔ ƉuƉo nu acɛ, sisi kpodofifa medesunɔsi jije gbeto tɔn lɛ, we nyi nu taji ee na zɔn bɔ mi na nyi sɛn elɔ lɛ e Ɔ,

Gbeto Ɔ sin kplekple Ɖe gbeta elɔ tɔn bɔ e na Ɖo xo do acɛ e gbeto Ɖo na Ɖo kpo sisi e Ɖo na Ɖo n'i ɛ kpo wu. Gbeta elɔ na nyi su Ɖokpo tawun bɔ gbeto lɛ kpo to lɛ bi kpo Ɖo na nyi bonu me bi kpodofifa tuto e nyi gbeto lɛ tɔn lɛ Ɖee gbeta elɔ Ɖo tame na nugbo lɛ e ni tenkɔn nu sisi ni tiin nu acɛ kpodofifa medesunɔsi jije gbɔn nunyweyi li xo. Mɔ Ɖokpo Ɔ ye Ɖo na tuun sɛn enɛ Ɔ lɛ bo na zan ye nugbo tɔn

gbɔn tuto e do ayi ɔ to ɔkpoɔkpo me kpo do gbe ɔ bi me e kpo; a se ene ɔ kpo do susu ene kpan sin zinza ɔ kpo nukun mo je yene kpo ɔ do na nyi nu taji ɔkpo nu tovi ee sin to do gbeta elo me e kpo do tovi dee sin to le kpo do a se kpi kpa to ene ɔ le ton glo e.

Gbetaken 1

A se, susu kpo sisi ɔkpo ɔ kpo we gbeto bi do do gbewiwa ton hwenu; ye do linkpon bo ayi yeton me kpe lo bo ye do na do alo yede di nononvi dɔhun.

Gbetaken 2

Me ɔkpoɔkpo sixu tuun do a se, su su kpo sisi dee kpo xo e do do gbe ta elo me ɔ nyi edesu sin nu ma de nude kpo di: akota, sun nu, nyonu, gbe e no do e, sinsen, nu e lin do toxo wu e, alo linlin devo see b'e nyi to meton le alo gbe to le ton, dokunjije, lee e ji me gbɔn e kpo do nu devo devo ne le kpan.

Mo ɔkpo ɔ, e do na kpon do tuto ee e ze jjon ayi do to e me e gosin e wu do toxodo sin alinu, sen e ji to ɔ jjon e kpo do sen gbe ɔ ton dee do nu do to ɔ nu e we a, do to ene ɔ ko je edee si alo e kpo do mekanu, alo a se kpi kpa ton ma yi hadjeji wu a.

Gbetaken 3

Gbeto ɔkpoɔkpo do na mo gbe bo no edesu si lo bo na le nyi edee.

Gbetaken 4

E so do na hen mede do mekanu alo mede a; mekannunino kpo do mede kpo do alo le bi me ɔ so de a.

Gbetaken 5

Gbetowikukon alo ya do nu me kpo do adakacomewu kpo so do na de a.

Gbetakɛn 6

Gbetɔ ɔ nusisi wɛ ɔ na nyi ɔ fi bi.

Gbetakɛn 7

Acɛ ɔkpɔ ɔ wɛ mɛ bi na ɔ lo bo na nɔ nyi sɛn ɔkpɔ ɔ; mɔ ɔkpɔ ɔ mɛɔ na yi gbe nu walɔ e na ɔ mɛ kpo alo ɔ nyi wuɔzɔnumɛ tɔn kpo e lo bo na wa gba sɛn e do ɔ fi e ă.

Gbetakɛn 8

Enyi mɛɔ mɔ ɔ e yi acɛ e nyi etɔn bɔ sɛn dodo ee ɔɔ nu do to tɔn nu ɔ n'ɛ ɔ, e hɛn ɔ e na yɔ hwɛ ɔ to tɔn mɛ.

Gbetakɛn 9

E ɔ na ya mɛɔ sin to tɔn mɛ alo e na wli i alo e na su i do ganmɛ ɔ nuɔ kpoun wu ă.

Gbetakɛn 10

E ɔ dandanmɛ bɔ e na se nu ee mɛɔ wa é ɔ hwɛɔɔsa ɔ togumɛ kpa a kwɛɔɔsa enɛ ɔ wɛ ɔ na ɔ acɛ e nyi etɔn lɛ é kpodo nu è ɔ na wa lɛ é kpo; mɔ ɔkpɔ ɔ fi enɛ ɔ wɛ e na ɔ nu e wu e yɔ hwɛ ε é ɔ.

Gbetakɛn 11

1. Mɛ e e vɛ nu nyanyadɛ do é na to ɔ yi tɔn yi wɛ hwɛ bɔ e na ba do nu lee nu lɛ yi gbɔn e cobo na yɔ ε ɔ hwɛnukɔn; cobonu e ka na ɔ hwɛ do e e ɔ, e ɔ na n'ɛ mɛ e na sixu hwɛnnɛ ɔ hwɛnukɔn e.
2. Enyi nu e mɛɔ wa ɔ'ayi é ma nyi nu e na sa sɛn do mɛ ɔ hwe enɛ nu qi lee sɛn é ji to ɔ alo gbɛ ɔ jjiɔn é ɔ gbɔn é a ɔ, é ɔ na sɛn gan tɔn ă.

Gbetakɛn 12

E ɔ na ba do nu me ɔ lee jlo me gbɔn e gbɔn xo e kun kpla. Gbezinzan metɔn, hennu metɔn, xo metɔn alo wen metɔn le é ă. Mo ɔokpo ɔ e ka ɔ na do winnya me bo le kon wi metɔn ă. Ace e nyi gbeto ton e ɔ hwen me ɔ ali ene ɔ nu.

Gbetakɛn 13

1. Fi e jlo mede ɔ we na no gbɔn bo na le ze notɛn e jlo e ɔ ɔ toɔeme.
2. Mede ɔ jlo ton ɔ é sixu be agban sin to ɔebu me ɔ to ton me ɔhun. E jlo e ɔ, e sixu le le ko wá xwé.

Gbetakɛn 14

1. Enyi ɔ e ɔ gbeya do nu mede we kaka bo ku hwen wan d'e me ɔ, é hen ɔ é na hon yi to ɔvome bo e ɔ na yi i ɔ fi ene.
2. Amo enyi e mo ɔ me ɔ je senme nugbo alo e te afo sen e ji gbě e to le bi kplekple so jujon ayi é ji e ɔ, é so ɔ ace bo e na yi i dandan ɔ to ɔvome ă.

Gbetakɛn 15

1. Gbeto bi ɔ ace bo na nyi tode sin vi.
2. E sixu hugan mede bo de e sin tovikɛnme ă; mo ɔokpo ɔ é hen ɔ e na zé edee zé ji nu to devo.

Gbetakɛn 16

1. Enyi sunnu kpo nyonu kpo ɔ wyanwyanxwe ɔ, ye hen ɔ, ye na da yedee bo de hennu yeton. Akota yeton, to yeton, alo sinsen yeton ɔ na gbɛ nú ye ă. Ace ɔokpo le we ye ɔ do ɔ yedeedida hwenu kponunɔ yeton alo yedeejodo hwenu.
2. Cobonu gbeto de ná dà de ɔ, jlo yeton me nu we é ɔ na nyi.

3. Henu wε nyi sosyεn nũ gbeto sin togun; lobo togun enε ɔ kpodɔ aɕεkpikpa to ɔ tɔn kpan ka ɔ na jε hun do jĩ tɔ.

Gbetakɛn 17

1. Gbeto bi, mε e ɔ ee ɔkponɔ ε alo εε ɔ gbε kplekpleɔeme e, ɔ na ɔ aɕε do nudeji.
2. Nũ ε nyi εtɔn ɔ mεɔ sixu tafu i ɔ bo yi ɔ asi tɔn ă.

Gbetakɛn 18

Gbeto bi ɔ aɕε bo na len nu nu ε jlo e kpɔn bo d'ayimε lobo lε sɛn nu e jlo e. Aɕε enε ɔ wε zɔn bɔ tɔn lε lε ɔ togunmε alo kwεnkwεnme gbɔn alokpa lε bi mε ɔ: nunyeyiyi, walɔ kpo yεhwε sin alinu kpo.

Gbetakɛn 19

Gbeto bi ɔ aɕε bo na lin nũ ε do nuwu bo ka na ɔ xo; hũn mεɔ ɔ na van nukun dɔ mεɔ ă. Mɔ dokpo ɔ, mε bi ɔ aɕε bo na se bo jlá nũ ε ɔ jije wε ɔ to ɔ mε kpo togudo lε ε kpo. E hεn wlenwin ɔebu ɔ, ε na ba bo do se na.

Gbetakɛn 20

1. Gbeto bi ɔ aɕε bo na yi kplé. Lobo na lε do gbε ε ma na ɔn hunnyahunnya wa ă e.
2. E sixu sɔ mεɔ do gbεɔeme gannu gannu ă.

Gbetakɛn 21

1. Gbeto bi hεn ɔ, ε na go alo nu to tɔn bonu ε na do yi nukɔn. Eye ɔesu hεn ɔ ε na nɔ nukɔn nu nuwi wa enε alo ε na ɔ mε bɔ ε na nɔ do tɔn mε.
2. Aɕε ɔkpo ɔ wε mε bi ɔ bo na do wa axɔsuzɔ ɔ to tɔn mε.
3. Jlo to ɔ tɔn wε nyi linlin dodo e ji to ɔ sin aɕεkpikpa junjɔn e. Jlo enε ɔ, e na ze wema na dɔ xwiji, do sɛndéji bɔ ahizi na tɔn ɔ'emε ă. Mɔ dokpo ɔ,

nuwiwa ene ɔ, e na nɔ blo e do hwe tɔn nu. Wema ene ɔ, e sixu nɔ yeme bo sɔ alo e le sixu sɔ ɔo togunme lee e na blo gbɔn bo ayi na j'ayi nu wemazeto le e.

Gbetakɛn 22

Gbetɔ bɪ ɔ, togundeme we   ɔe. Ene ɔ wu o, nuɔe na do tagba n'i ɔo akwelinu, lanme na nɔ ganji k kpodo nunywe na ɔo kpo sin alinu  ; nu ene ɔ we na zɔn bɔ   na tɔn nyi. Amɔ kan e van we to ɔ ɔe e kpodo nuwaɔokpo e ɔo todeetodee kpan sin tentin gbɔn tuto e ze ɔo te   kpo to ɔ sin dɔkun le kpo we na zɔn bɔ e na mɔ.

Gbetakɛn 23

1. Gbetɔ bi ɔo na wa azɔ. Azɔ e ja jlo   we   na wa; sen ɔokpo ɔ we na ɔo nu do me bi nu lobo   ka do na nɔ azɔgba  .
2. Azɔ e meɔe wa   sin akwe we na ɔu.
3. Meɔe wa nuɔe ɔ,   na yi nuɔe d'enu dandan. Ene ɔ we na zɔn bɔ e na mɔ nu e na do hen hennu tɔn na  . E hwedo e ɔ, gbeto sin togun ɔ na go alo nu i ɔo ali devonu.
4. Gbetɔ bi ɔo ace bo na dɔ azɔjigbe alo   hen ɔ   na nɔ gbɛ mɔhun ɔee na sixu glɔn nyɔna tɔn le n'i emɛ.

Gbetakɛn 24

Gbetɔ bɪ ɔo ace bo na ɔo gbɔjehwe nu kpodo ayideɔ'ayi sin hwenu kpan Ganxuxo nabiɔe we   ɔo na wa azɔ na. E ɔo na yi azɔgbɔje hwɛhwe bɔ gbɔje ene me ɔ, e ka ɔo na nɔ sun akwe ɛ.

Gbetakɛn 25

1. Gbetɔ bɪ ɔo na na ɔo nu e na zɔn bɔ   na hwlen eɔee gan ɔo azɔnsi e; lobo na jla nunɔme eɔee tɔn kpo do hennu tɔn kpan ɔo; taji ɔ, ɔo nuɔuɔulinu, avɔdudolinu xɔ e me   na nɔ   sin alinu, azɔn gblegblelinu.

Mò ɔ̀kpò ɔ̀, é ɔ̀ na mò alòdo ɔ̀ do azómamò hwenu, asukuku alo asikuku xómé núnò hwenu, kpukpoxómé kpodo hwe e nu e ma sò sixu wa nǔ bo mò nu ǎ é bí kpan.

2. Vijiji kpo yókpòvumé núnò kpo bí ɔ̀ na mò kpatakíde. Alòwliwi kpo ɔ̀ vi e ma da asu cobo ji ǎ lé e bi wé ɔ̀ acé ɔ̀kpò ɔ̀ ɔ̀ xé nya ɔ̀ yeji sin alinu.

Gbetakɛn 26

1. Gbetò bí d'acé nú wemakplónkplón bó wemakplónkplón ka do na byò kwé zinzan ǎ; hun nuvónnu wé é ɔ̀ na nyi. E ɔ̀ na ɔ̀ kplón kleunde vónò ené ɔ̀ dandanmé wé é dè. Alòlyenzo kpo alónúnò kraa kpo ɔ̀ na vun kan kpré to ɔ̀ mé. Wemakplónyiji nu alo vò ɔ̀, mé bi nú wé é ɔ̀ na nyi, bó e kan na xwedo lee e jé xa mé ɔ̀kpòɔ̀kpò gbón e.
2. Wemakplónkplón ɔ̀ gbetò sin nukónyiyi wé é na ba; bo na dón gbetò sin acé lé yi nukón bo jé hun dó yě ji. E ɔ̀ ná zón bó mójémé kpo nuwàɔ̀kpò kpo hwésòkémé kpo ná tēin xòntón sin walò na tiin, bó to e ɔ̀ bu lé e sín gbě ɔ̀ na yi nukón bó fifa na tiin nú gbé ɔ̀ bí.
3. Vito, vinnò lé wé ɔ̀ na dè nyí kplón e vi yetón lé na yi é.

Gbetakɛn 27

1. Gbetò bi ɔ̀ acé bo ná gò alo nu tonunywé lé bi; mé bi ɔ̀ na mò mò ɔ̀agbe e ɔ̀ alòlyenmé bo na zan mò ɔ̀kpò ɔ̀, é na sò sò nú nukónyi yi nunyé tón bo na sixu mò nyóna e d'e mé lé é dè.
2. Nu e na tón sin nu e mède gba tamé bo blo é ɔ̀, mé ɔ̀ tón wé e ɔ̀ na nyi; b'è na jé hun do nu tón ji ɔ̀ nujinjanlinu wé à, wemawlan wlan sin alinu wé à, alo alòlyen zòwiwa sin alinu.

Gbetakɛn 28

Gbetò bí ɔ̀ na ba tuto gbón nukónyiyi hennu e mé de e kpodo gbé ɔ̀ bí kpan sin alinu bonu acé, sisi kpo jlòkòkònú e xó e ɔ̀ ɔ̀ wema elò mé ɔ̀ ni nò xwiji.

Gbetakɛn 29

1. Togun e mɛ gbɛtɔ dɛ e bɔ nukɔn yi yi tɔn kpo nyɔna tɔn kpo na tɔn sin mɛ é ò, é dɔ na dɔ nunɔmɛdè lɛ do wũ tɔn.
2. Do aɛ e gbɛtɔ dɔ lɛ sin zinzan kpo nunɔ tɔn kpo mɛ ɔ, mɛ dɔkpoɔdɔkpo dɔ na ba jlɛ na bo na nyi sɛn e na zɔn bɔ é ma na tɛ afɔ aɛ nɔzo tɔn tɔn lɛ kpo jlɔkokonunɔ tɔn tɔn lɛ ji kpo ji ă é dɔ lee mɛsisi sin kplɔn byɔ gbɔn é, tuto e ji to ɔ dɛ kpo togun bi kpaa gbɛtɔ lɛ tɔn sin nunɔmɛ byɔ gbɔn e.
3. Aɛ, sisi kpo jlɔkokonunɔ enɛ lɛ dɔ na xwedo su kpodo linlin to ee dɔ bu lɛ tɔn.

Gbetakɛn 30

Yodè, kplekplɛdè, gbɛtɔ godɔkponɔdè na yi huzu nu e dɔ do wema elɔ mɛ e dɔ alo tɔn ji bo na mò tɛn bo dɛ walɔdɛ alo ayidɛ tɔn ee na zɔn bɔ e na mɔ tɛn bo do kpo aɛ, sisi kpodo jlɔkokonunɔ ee xo e dɔ dɔ fi e bo hɛn gba ă.